

QUARANTA DADES D'ART MEDIEVAL MALLORQUÍ

MARIA BARCELÓ CRESPI
GABRIEL LLOMPART

Quaranta dades d'Art Medieval mallorquí és una aportació més al coneixement del panorama artístic de l'Art gòtic en diferents perspectives sense cap altra mena de pretensió.

Es tracta com en una contribució anterior¹ de posar a l'abast dels investigadors una senallada de dades que han aparegut mentre es recerca en altres, i, a voltes, encontrades direccions. Vet ací doncs escampada sobre aquestes pàgines la senallada d'ametlles pellucades gairebé sense triar. L'únic que podem garantir és que no n'hi ha de buides, ni d'agres. Vist d'aquesta manera se comprén que la Història de l'Art sigui dolça com el torró. Encara que les ametlles siguin aquesta vegada una mica sequellones i no hagi sorgit cap peça cabdal.

L'enfilall de dades duu ordre alfabètic d'autors (pintors, imaginaires, picapedrers, fusters, cartògrafs o bruixolers). Com a repertori de punt de partida empram l'*Indice de artistas*.²

Miquel d'Alcanyís és citat com a pintor però de fet es mostra, en la documentació ja encetada, com a *senyor de tint* (Docs. 1-4). El doc. 3 al·ludeix al retaule de Sant Marçal de la confraria de forners, documentat i perdut, (PMM 4, doc. 257) del 1464.

Les notícies sobre els pintors Nicolau Amic i Nicolau Amat, personatges borrosos, no tenen cap mes interès que marcar de moment la seva presència a mitjan segle XV: Docs. 5 i 6 (N. Amat: 1455-1465) i Docs. 7 i 8 (N. Amic: 1487 i 1498).

L'escultor Huguet Barxa, que comença a destriar-se, després d'haver-se documentat el seu treball a la capella de l'Almudaina i a la capella de Sant Salvador de Felanitx, compareix en un subcontracte del mestre Miquel Sagrera, a qui sabem que Guillem Sagrera havia confiat l'obra de l'església de Nostra Dona de Gràcia, en partir cap a Nàpols. Podem suposar amb cert marge de probabilitat a partir del Doc. 9 (1449) que les claus de volta conservades a l'esmentada capella son obra seva.³

¹ M. BARCELÓ CRESPI; G. LLOMPART: "Identificació del 'Mestre de Sant Francesc' i altres documents per a la Història de l'Art mallorquí", *BSAL*, 48, 1992, 75-90.

² G. LLOMPART, *La pintura medieval mallorquina*, Palma, 1980, IV, 273-277 [PMM]. Volem advertir que l'estat actual de la bibliografia sobre el tema es troba ara resumit a l'obra de Guillem FRONTERA (coord.): *Gran Enciclopèdia de la Pintura i Escultura a les Balears*, Palma, Promomallorca Editorial, 1996-1998, 4 vols.

³ G. LLOMPART: "Huguet Barxa, autor del retaule de "Passio Imaginis" de Felanitx (Mallorca)", *Archivo Español de Arte*, 50, 1977, 328-335.

El següent Doc. 10 té l'aire de referir-se al que solem anomenar a Mallorca *creus de terme*, concepte que convendria aclarir. Segurament el concepte és més propi d'una fita sacra que no d'un límit ocupacional. A Huguet Barxa ja el teníem relacionat amb Lluçmajor.

El pintor Joan Desí, que vàrem identificar en la nostra anterior aportació,⁴ compareix en el contracte d'acceptació d'un aprenent (Doc. 14) l'any 1512 i abans, l'any 1492, tractant amb la municipalitat de Sineu de fer un retaule de Sant Miquel (Doc. 13). No es conserva al dia d'avui.

Del seu temps són els pintors Esteve Moragues (Doc. 18) i el pintor Pere Terrades (Docs. 25-27) dels quals es donen algunes notícies poc substancioses. De totes maneres basten per veure que en Terrades es mou entorn al taller de Joan Desí. Això és clar. Igualment clar resulta en el Doc. 25 la seva relació amb Joan Crespi, cappare de la Germania insular (1497).

Al pintor Pere Palau (Doc. 20) ja el coneixíem d'antuvi pel mateix document (Llompарт. PMM, 4, Doc. 344) i a Andreu Soler (Doc. 24) per dates aproximades: 1502, 1507 (Llompарт, PMM, Doc. 408). Val a dir que, en honor a la veritat, sols sabíem el nom! I en aquestes estam! En Gabriel Unís citat entre 1450 i 1486 (Llompарт, PMM, 4, Docs. 309-313) que surt en el Doc. 30 segueix tan desconegut com els anteriors.

El pintor Blai Xaverí, que tampoc és cap novetat, compareix en tractes amb el pintor Pere Terrades (Doc. 40, comparau amb Llompарт PMM, 4, docs. 383-390).

D'un pintor relativament famós de finals dels Temps Mitjans, Pere Terrencs, ha comparegut un testament rogat l'any 1497 que probablement va ésser dictat d'urgència i en presència dels clergues de la processó de la unció duita des de la Seu - a jutjar pels noms dels preveres que signen com a testimonis.- Es el Doc. 28, mentre que altre - el Doc. 30 - el presenta en relació amb el convent dels dominicans. Es de suposar que aleshores - hivern de 1498 - feia feina a l'església quan el pregaren que fes de tastaví i de testimoni.

El Doc. 31 resol un problema laboral d'una criada que servia a l'alberg de mestre Terrencs. Signen com a testimonis dos pintors que tenien prestigi dins el seu gremi de pintors: Gonçal de Montalegre i Esteve Moragues (finals de desembre de 1515).

Del fuster Bartomeu Pol sabem que estava arredossat a l'ombra de la Seu de Mallorca. Seria un bon tallista perquè l'any 1520 va contractar la factura d'un retaule dedicat a Sant Miquel, avui perdut.⁵ La nostra peça mostra que tenia per clients la primera societat de Mallorca. El jurista Antoni de Verí li feia, cap el 1509, renovar el seu estudi major (Doc. 21).

El nostre petit *dossier* ofereix algunes fites cronològiques sobre els tècnics o artistes que treballaven al Port de Mallorca: els cartògrafs, vulgarment coneguts aleshores com a *buxolers*.

⁴ M. BARCELO CRESPI; G. LLOMPART: "Identificació del *Mestre de Sant Francesc...*", *BSAL*, 48, 1992, 75-76.

⁵ Juan MUNTANER BUJOSA: "Para la historia de las Bellas Artes", *BSAL*, 32, 1960, 556. [Doc. 199].

Els cartògrafs esmentats són: Lluís Bonora (Doc. 11); Gabriel Vallseca (Docs. 33-36), Pere Rossell (Doc. 22) i Bartomeu Olives (Doc. 19).⁶

Lluís Bonora, sembla ésser barceloní i desconegut (ca. 1450). Gabriel Vallseca és ben conegut per la seva carta propietat de l'*Institut d'Estudis Catalans*, en dipòsit avui al Museu Marítim de Barcelona. Suposàvem que era un català emigrat a Mallorca per raons de treball. Podria ésser que realment pertengués a una família de conversos mallorquins temporalment refugiada a la península perquè ara ens apercibem que efectivament al Palau de l'Almudaina de Mallorca l'any del progom (1391) hi havia algun membre de la família catalana dels Vallseca, que podia haver estat el seu padrí de fons. Pere Rossell està també administrativament documentat a l'arreal del Port de Mallorca, per una banda, i per les dades de les cartes conservades producte de la seva activitat. El nostre Doc. 22 (1474) no afegeix res a les coordenades biogràfiques conegudes fins el moment i recollides per Rey Pastor y García Camarero que eren: 1446-1489. Per fi, Bartomeu Olives (1492) sembla ésser el norai de tota la cordada de cartògrafs Olives recensionats per Rey Pastor y García Camarero en la seva coneguda obra. De moment no sabem encara si ell feia sols de pintor o ja s'era canviat a la professió de cartògraf com els seus descendents.

Hem deixat el darrer lloc a un pintor itinerant francès, que es troba casualment a Mallorca negociant amb estampes religioses, un tal Miquel Brull (Doc. 12). L'antiquitat de la dada - 1453 - crida l'atenció i ens fa pensar que es tractaria d'una venda de xilografies: 33 dotzenes de peces, distribuïdes entre imatges de la Pietat (creïm que s'ha d'entendre en concret el Baró de Dolors), de la Verge Maria i de Sant Bernadí, que acabava d'ésser canonitzat (1450) i era per tant una novetat editorial. Recordem que la impremta de Gutenberg s'estrena el mateix any 1453.

⁶ Les dades generals sobre els cartògrafs tretes damunt les cartes es troben a J. REY PASTOR; E. GARCIA CAMARERO: *La cartografia mallorquina* (Madrid 1960) i tretes dels arxius mallorquins a G. LLOMPART: *La Pintura mediaval mallorquina*, Palma, 1988, I, 172-181. Les darreres empentes: J. RIERA SANS: "Jafudà Cresques jueu de Mallorca", *Randa*, 5, 1977, 51-66; J. SAMSO: "La época del Gótico", *Historia de España Menéndez Pidal*, Madrid, 1994, 16, 575-579; Tony CAMPBELL: *The History of Cartography*, Cambridge, 1987, I, 371-463 (J. B. HARLEY, ed.).

G. LLOMPART; J. M. PALOU: "Apunts iconogràfics des del port de Mallorca", *Cartografia mallorquina*, Barcelona, Museu Marítim, Diputació, 1995, 71-87.

APÈNDIX DOCUMENTAL

ALCANYIS, Miquel d'.- Pintor.*

1

1465, juliol, 3

Miquel d'Alcanyís, pintor, i el seu gendre Antoni Olzina, mercader, reconeixen deure 50 lliures a Pau Bennàsser, mercader, per la compra de cinc càrregues de pastell venecià i set draps.

ARM, Prot. C-201, 73.

Nos Michael del Canyis, pictor, et Antonius Olzina, mercator eius gener, cives Maioricarum, gratis etc. confitemur et recognoscimus debere vobis, venerabili Paulo Bennacer, mercatori, civi Maioricarum, quiquaginta libras re[gales] Ma[ioricarum] mi[nutorum], pretio quarum a vobis emimus habuimus et recepimus V càrregues de pastell venecià de bomdat et VII draps, quos volumus causa et occasione eum mittendi et dispendendi in tinto venerabilis Nicholai Gil, domini de tint.

Et ideo (...) ⁷ promittimus solvere in hunc modum, videlicet: a die presenti ad unum mensem, decem libras, et, deinde, quolibet mense, alias decem libras, donec et quousque integritè fuerit satisfactus (...). Iuro ego dictus Antonius Olzina, quia minor XXV annis maior tamen XVIII.

Testes: venerabilis Iacobus Andreu, mercator; Iohannes Caselles, parator, cives Maioricarum; Salvator Terrers, scriptor Maioricarum.

2

1467, setembre, 12

Miquel d'Alcanyís, pintor, ciutadà de Mallorca, reconeix deure a Tomàs Salvà, ciutadà, 26 lliures i 15 sous per la compra de vint-i-cinc quarteres de forment.

ARM, Prot. C-147, 81v.

Ego Michael del Canyis, pictor, cives Maioricarum, gratis confiteor et recognosco debere et tenere in commanda a vobis, Thoma Salva, cive dicte civitatis, viginti sex libras, quinque solidos re[gales] Ma[ioricarum] mi[nutorum], pretio quarum a vobis emimus viginti quinque quarterias frumenti (...).

⁷ Els punts suspensius dins un parèntesi signifiquen, en aquest cas, la supressió de part del document que gairebé sempre coincideix amb clàusules de caràcter jurídic. Val a dir que ha interessat més la part del document que més dades aporta a la Història de l'Art.

3

1467, octubre, 20

Miquel d'Alcanyís, pintor, promet als sobreposats de la confraria dels forners que obrarà el retaule de Sant Marçal en el termini de temps acordat i si no ho haurà de fer a les seves expenses.

ARM, Prot. C-174, 94v.

Ego Michael del Canyís, pictor, et Susanna eius uxor, cives Maioricarum, gratis promittimus vobis Bernardo Portes et Antonio Vich, alias Canet, forneriis, suprapositis confratrie forneriorum, quod si retrotabulum Sancti Marcialis quod pro dicta confratria depinxi ad quatuor annos *se fendrà o scupirà* vel alia peioramenta eveniret pro malo opere et mei culpa, in tali casu promittimus abtate et meliorare nostris expensis (...).

Et promitto augere o rexer *lo banchal* in quolibet capite, *acompanyant-se ab les polseres pintar e adobar a missió nostra* (sic) et facere quandam palam quolibet capite cum panibus deauratis et caput atzur iuxta opus sequens etc.

Confitentes habuisse a vobis viginti libras re[gales] Ma[ioricarum] mi[nutorum] ultra pretium pro quo feci seu depinxi prefatum retrotabulum etc.

Testes: Iohannis de Angelo, mercator, et discretus Martinus Terrencs, notarius, cives Maioricarum.

4

1468, febrer, 16

Miquel d'Alcanyís, pintor i senyor de tint, juntament amb la seva muller Susanna, reconeixen deure al paraire Jaume Cortei, ciutadà, 122 lliures per la compra de tres càrregues 'alumini' i certes quantitats de lli d'Alger.

ARM, Prot. C-200, 220.

Nos Michael del Canyis, pictor dominusque *de tint* et Susanna eius uxor, cives Maioricarum, confitemur et recognoscimus debere vobis Iacobo Cortey, paratori, civi Maioricarum, presenti, centum viginti duas libras re[gales] Ma[ioricarum] mi[nutorum], pretio quarum a vobis mercantiliter habuimus et recepimus, ex una parte, tres carricas alumini (...) et certam quantitatem lini d'Alger (...).

AMAT, Nicolau.- Pintor.

5

1455, juliol, 17

Nicolau Amat, pintor, ciutadà de Mallorca, figura en un cens.

ARM, Prot. C-165, 256.

6

1465, setembre, 20

Nicolau Amat, pintor, figura com a testimoni en un préstec de Joan Blasco, gerrer.

ARM, Prot. C-138, 65.

AMIC, Nicolau.- Pintor.

7

1487, març

Elionor, esposa de l'apotecari Miquel Terrades, estableix unes cases situades en el carrer d'en Burguet, parròquia de Santa Eulàlia, al pintor Nicolau Amic, ciutadà de Mallorca, juntament amb la seva muller Maciana i el seu fill Onofre Amic, sastre i veí de Sòller.

ARM, Prot. C-167, 86.

8

1498, setembre, 3

Nicolau Amic, pintor, ciutadà de Mallorca, reconeix deure 24 lliures per dos sacs de llana rebuts 'causa operandi in domo mea.'

ARM, Prot. C-198, 126v.

BARXA, Huguet.- Imaginaire.

9

1449, febrer, 18

Miquel Sagrera, picapedrer, promet pagar a Huguet Barxa, imaginaire, 30 lliures i 3 sous per raó de certa obra feta a l'església de Nostra Dona de Gràcia de la Ciutat de Mallorca.

ARM, Prot. M-176, 50.

Ego Michael Sagrera, lapiscida, civis Maioricarum, gratis promitto vobis magistro Hugueto Barxa, asmaginayre, civi Maioricarum, solvere triginta libras tres solidos que vobis debebantur racione certi operis per vos facti in ecclesia Beate Marie de Gracia civitatis quod opus fuit per supprapositos confratrie dicte ecclesie michi datum ad perficiendum certis modis et formis prout in instrumento inde facto continetur. Et quas triginta libras tres solidos promitto solvere videlicet medietatem in festo Pasche Domini et aliam medietatem in festo Pentecostes sub pena omnium missionum etc. (...) Ffranciscus Pinya, payerius, Galcerandus Miro, mercator, et Paulus Bonet, sartor, supprapositi confratrie dicte parrochie, qui nomine supprapositione promittimus etc. obligamus bona confratrie etc. renuncio legi etc. (...).

Testes: Petrus Ioffre et Matheus Serra, scriptores Maioricarum. Dampnatum fuit predictum instrumentum de voluntate dicti magistri Hugueti Barxa die prima mensis augusti anno predicto, presentibus dictis Petro Ioffre

et Matheo Serra, scriptoribus Maioricarum. Et quas triginta libras predictas habuit per manus Ffrancischi Pinya predicti suprapositi antedicti.

10

1460, novembre, 15

Huguet Barxa es compromet, davant Antoni Catany àlias Puigderós de Lluçmajor, a realitzar una creu en el camí que va d'aquesta vila a l'alqueria de Capocorb.

ARM, Prot. M-239, 160-160v.

Ego, Huguetus Barxa, esmaginerius Maioricarum, sciens me diu est promississe vobis venerabili Antonio Catany, alias Puigderos, habitanti parrochie de Luchmaiori facere quandam crucem, in camino eunte de dicta parrochia ad alchariam de Capocorb, scilicet *lo capitell* cum crucifixo et certis sanctis, ad quam fiendam hucusque vos dilatari, sciens dictum opus dignum esse magno merito terminari et conscientiam meam magno onere ponderari, cum iam a vobis partem pretii inter nos conventum est habitum et receptum, ideo, stipulatione mediante, etc. promitto dictum capitellum predictae crucis cum crucifixo et sanctis inter nos conventis fecisse, salvo tamen interveniente impedimento, hinc ad festum beate Marie mensis febroarii proxime, sub pena decem librarum, aplicandarum videlicet partem fisco domini regis et residuum vobis (...).

Testes: P. Natalis, parator, et Iohannes Moranta, scriptor.

BONORA, Lluís.- Bruixoler.

11

1460, agost, 28

Pere Bonora, fill natural de Lluís Bonora, difunt, bruixoler de la ciutat de Barcelona, es col·loca amb el mercader Antoni Castanesa, ciutadà de Mallorca, per servir-lo durant quatre anys.

ARM, Prot. C-115, 198.

Ego Petrus Bonora, filius naturalis Ludovici Bonora quondam, buxolerii civitatis Barchinone, gratis mitto et affirmo me vobiscum, venerabili Antonio Castanesa, mercatore, cive Maioricarum presente, scilicet, ad quatuor annos (...) causa serviendi vobis, tam in vinea vestra quam in domo (...).

BRULL, Miquel.- Pintor.**12**

1453, novembre, 27

Miquel Brull, pintor oriund del regne de França, reconeix deure 66 sous a Pere Cap, mariner de Barcelona, per una tramesa d'estampes devocionals.

ARM, Prot. C-128, 124v.

Ego Miquael Brull, pictor, oriundus regni Francie, gratis etc. confiteor me debere vobis Petro Cap, marinerio civitatis Barchinone, presenti etc. sexaginta sex solidos monete regalium Maioricarum minorum quos a vobis habui etc. numerando pro quibus teneor et dare promitto vobis vel Johanni Desgrau, argenterio, civi Maioricarum, triginta tres duodenas figurarum papirearum medii folii, scilicet decem duodena Pietatis et decem duodena imaginis beate virginis Marie et tredecim duodena imaginis Sancti Bernardini. Unde renuncio etc. promitto vobis dare predicta vestre omnimode voluntati infra octo dies proxime etc. omni dilacione etc. sub pena restitutionis omnium dampnorum etc super et de quibus dampnis etc. et pro predictis omnibus etc. obligo me ex pacto personaliter videlicet nomine depositi et comande et omnia bona mea etc. renuncio largo fiat.

Testes: Matheus Guarrigua, textor, et Petrus Brancha, scriptor, cives Maioricarum.

DESÍ, Joan.- Pintor.**13**

1492, juliol, 15

Contracte entre el pintor Joan Desí i els jurats de la vila de Sineu pel qual el pintor es compromet a realitzar el retaule de Sant Miquel.

ARM, Prot. E-16, 35v-36v.

Die XV julii, anno a Nativitate Domini MCCCCLXXXX secundo.

In Dei nomine amen. Capitulació feta entre mestre Johan Desí, pintor de la Ciutat de Mallorca, e lo honorable mossèn Anthon Torner, prevere administrador del bací de les ànimes del purgatori, entrevinents los jurats de la ville e parròquia de Sineu e los obrés de la conffraria de mossèn Sent Miquel *prout sequitur*:

A) Et primo serà tingut lo dit mestre fer fer de fusta hun retaule en la capella en la sglésie de la Verge Maria de la ville de Sineu construïde, so és invocació del benaventurat mossèn Sent Miquel, de ample de de (sic) quetorze palms de cane e de lonch o altària de vint palms ab lo banqual obrat de fusta en la manera que per lo dit mossèn Anthoni Torner al dit mestre és stade dada mostra.

Item és tingut lo dit mestre pintar en la taule del mig mossèn Sent Miquel en la manera que sta en la dita mostre. En les altres duas taules pinterà lo que sta pintat en le mostre.

La primera de sobre dites figures ço és en lo mig on és le Pesió ferà le Visitatió ço és Sente Elisebet, Zequeries, Nostre Done e Josef; a le part dreta on sta pintat Porgatori, Senta Lucia; en le altre, Senta Bàrbara.

B) Item pinterà en lo banqual los purgatoris segons stan pintats alt le mostra; als costats e en lo mig segons sta ja pintat fegint-hi le Piatat.

Item és tengut pintar de or tot lo que en le mostra sta pintat de groch excepto les polseres.

Item és tingut pintar mossèn Sent Miquel de broquat de atzur obrant tot lo retaule al oli, de or bo e fi.

Item és tingut lo dit mestra donar lo dit retaule acabat desí les festes pròximes de Pasco e conpondre aquell en la capella.

Al qual mestre ha promeses donar lo dit honorable mossèn Anthoni Torner en lo dit nom sexanta dues lliures deu sous; les quals en lo dit nom li promet donar ço és, de present, vint-e-sinch lliures les quals lo dit mestre li haye donar fermansa, més li done lo dit prevera quatre posts de poll les quals són en lo ostal de Sineu e lo restant a coneguda de ell dit prevera.

Promatents les dites parts ço és lo dit Johan Desí e lo dit mossèn Anthoni Torner en lo dit nom attendre e complir les coses en los dits capitols contingudes sota obligació de lurs béns (...) de se persone (...).

Testes: Jeorgius Gilaberd, Johan de Corella, Andreu Gil, parayre de la Ciutat de Mallorca, Jordi Genovard.

14

1512, juliol, 12

El picapedrer Gabriel Dusai col-loca el seu fill Damià de catorze anys d'edat amb el pintor Joan Desí per a que aprengui l'ofici de pintor durant quatre anys. Un dels testimonis és Pere Terrades, pintor.

ARM, Prot. R-570, 48v-49.

Ego Gabriel Dusay, lapiscida, civis Maioricarum, gratis etc. ad quatuor annos, qui iam inceperunt currere a festo Sancti Iohannis mensis iunii anni millessimi quingentessimi decimi in antea, affirmo vobiscum Iohanne Desi, pictore, cive Maioricarum, presenti, Damianum Dusay, filium meum, aetatis XIII annorum vel circa, causa adiscendi officium vestrum pictoris necnon ad serviendum vobis in omnibus mandatis vestris licitis et honestis de die noctuque. Promitto quod durante dicto tempore a posse vestro non exiet nec ego extraham (...). Vos, vero, durante dicto tempore teneamini illum tenere sanum et infirmum iuxta usum Maioricarum, et pro vestitu et calciatu dare et solvere, anno quolibet, tres libras.

Ad haec, ego, dictus Iohannes Desi, hiis presens et dictum Damianum in discipulum meum acceptans, promitto pro posse meo docere dictum officium et solvere dictas III libras, anno quolibet, et cetera alia quae per me attendenda sunt (...).

Testes: Petrus Tarrades, pictor, et Stefanus Costa, bracerius Maioricarum, in presentia quorum dicte partes firmarunt.

MOGER, Rafel.- Pintor.**15**

1464

La Procuració Reial paga 15 sous a Rafel Mòger, pintor, per trenta senyals que pintà.
ARM, RP 3.568, 86v.

Item paguí (...) an Rafel Mòger, pintor de la Ciutat de Mallorca, per trenta senyals que li feu pintar, a raó de VI diners per cascun senyal (...). XV sous.

16

1473

La Procuració Reial paga a Rafel Mòger, pintor, 3 lliures i 15 sous perquè, amb motiu del funeral del rei Joan II, pintà tres-cents senyals reials d'armes d'Aragó.
ARM, RP 3.599, 83.

Item paguí an Rafel Mòger, pintor, per CCC senyals reials d'armes d'Aragó, a raó de III diners lo senyal, que foren posats dos en cascun de aquells CL siris de pes de VI lliures que cremaren tant com durà l'offici divinal (...). III lliures, XV sous.

17

1466, setembre, 5

Rafel Mòger, pintor, i Pau Martí, tintorer de teles, ciutadans, reconeixen deure al mercader Galceran Luqui 26 lliures per la compra que li feren de dos draps blancs setzens de llana de la terra.
ARM, Prot. C-147, 7v-8.

Nos Rafael Mòger, pictor et Paulus Martí, tintor telarum, cives maioricarum, gratis confitemur et recognoscimus debere vobis Galcerando Luqui, mercatori dicte civitatis, presenti, viginti sex libras re[gales] Ma[ioricarum] mi[nutorum], pretio quarum, a vobis, emimus et habuimus mercantiliter duos pannos albos *setzens lane de la terra*, quos volumus causa vestiendi nos et familiam nostram (...).

MORAGUES, Esteve.- Pintor.**18**

1512, maig, 12

En un document protagonitzat per Joana, vídua de Teseu Valentí, doctor en lleis, actua de testimoni 'Steffanus Moragues, pictor Maioricarum'.
ARM, Prot. R-570, 46.

OLIVES, Bartomeu.- Pintor.**19**

1492, juny, 12

Bartomeu Olives, pintor, figura com a testimoni en un document en el que Chomín de Ivarra, biscaí, però aleshores habitant a la Ciutat de Mallorca, reconeix haver rebut 36 lliures d'Elionor Ferrandes, habitant a Mallorca, extès a la cúria del cònsol de Castella a la illa.

ARM, Prot. C-198, 75.

PALAU, Pere.- Pintor.**20**

1477, novembre, 13

Joaneta, vídua de Pere Palau, pintor, ciutadà, fa donació dels seus béns.

ARM, Prot. C-165, 155.

POL, Bartomeu.- Fuster.**21**

1516, setembre, 20

Contracte pel qual Bartomeu Pol, fuster, es compromet a realitzar un respalte per a l'estudi de mícer Antoni de Verí, doctor en lleis.

ARM, Prot. C-269, 191-191v.

Die sabbati XX mensis septembris, anno a Nativitate Domini MDXI.

Noverint universi quod nos Anthonius de Verino, legum doctor, civis Maioricarum, parte ex una, et Bartholomeus Pol, ligni faber, parte ex altera.

Primo és stat pactat e concordat entra les ditas parts que lo dit mestra Barthomeu Pol se obligua en fer y obrar hun respalle de reura de Flandes en lo estudi gran nou del dit misser Verí, lo qual tendrà de larch de la porta de la finestra gran fins a la finestra petita e serà de la forma, faysó, modo, obras, entrellaments segons la mostra en tot y per tot que lo dit mestra Barthomeu ha dada y liurada al dit misser Verí e ab tota perfecció.

Item és stat pactat y concordat que lo dit misser Verí dóna tot lo lenyam y clavó necessari per dita obra al dit mestra Bartomeu.

Item és pactat y concordat que en pagua y satisfacció de la dita obra lo dit misser Verí hage de pagar al dit mestra Bartomeu vint-y-duas liures de mans y hun parell de borseguins e les ditas vint-y-duas lliures se paguaran en la forma següent, ço és sis lliures per dita de taula acabada la dita obra y aquella posada y mesa y no abans e les setza lliures restants li hage de consignar sobra bons deutors e per exhigir aquellas lo dit misser Verí li hage a dar procurador franch de levade les altres despesas de la execució bestraurà lo dit mestra Barthomeu perquè ya les cobrarà dels deutors.

Item és stat pactat que hage a fer la dita obra lo més prest que pusca.

Testes: venerabiles Jacobus Castanyer, presbiter, et Joannes Font, mercator Maioricarum, in quorum presencia ambo firmarunt.

ROSSELL, Pere.- Bruixoler.

22

1474, juny, 7

Pere Rossell, bruixoler, reconeix deure a Antònia, muller del donzell Pere Vivot 5 lliures pel preu de vint-i-cinc quartans d'oli.

ARM, Prot. A-100, 30v-31.

Ego magister Petrus Rossell, buxolerius de Maioricis, gratis etc., confiteor etc. me debere vobis, honorabili Antonine, uxori honorabilis Petri Vivot, domicelli de Maioricis, licet absentis, quinque libras re[gales] Ma[ioricarum] mi[nutorum], quarum pretio ego a vobis habui et recepi numerando et vos mihi tradidisti viginti quinque quartanos olei, ad rationem videlicet quatuor solidorum pro quolibet quartano (...).

Promitto illas vobis dare et solvere per totum mensem augusti proximum (...).

Testes: venerabilis Antonius Axertell, civis Maioricarum, et Miquael Colomar, civis Valencie.

SAGRERA, Miquel.- Picapedrer.

23

1475, març, 31

Contracte de servei domèstic pel qual Miquel Sagrera, picapedrer, col-loca la seva néta Pareta, de nou anys d'edat, a casa del pescador Francesc Ories per a que el servesqui per un període de vuit anys.

ARM, Prot. A-100, 125.

Ego Michael Sagrera, lapiscida, civis Maioricarum, gratis mitto et affirmo vobiscum, Francisco Ories, piscatore sive marinaro, et domina Pereta eius uxor, presente, Paretam, domicellam, neptem meam sive *neta*, filiam Michaelis Sagrera lapiscide filii mei, etatis VIII annorum vel inde circa hinc ad octo annos a die presenti in antea computandos, causa serviendi vobis in omnibus negotiis vestris licitis et honestis, tam de die quam de nocte promittens quod erit bona et legalis (...).

Ad haec, nos, dicti Franciscus Ories et Petra eius uxor, hiis presentes, acceptantes dictam Petram (...).

SOLER, Andreu.- Pintor.**24**

1507, gener, 18

Sobre el dot de la dona Elionor, filla del fuster Rafel Vidal i muller d'Andreu Soler, pintor de Mallorca.

ARM, Prot. C-269, 85v-86.

In Dei nomine etc. Ego Andreas Soler, pictor Maioricarum, sciens et attendens diebus elapsis matrimonium fuisse contractum inter me et vos dominam Eleonorem, tunc domicellam, filiam Rafaelis Vidal, lignifabri Maioricarum, et fuisse michi per dictum patrem vestrum constitutas in dotem et nomine dotis vestre quinquaginta libras monete Maioricarum quas ego habui et recepi a dicte patre vestro pro vobis solvente de qua collocacione in matrimonium dotis constitucione et solucione facta de ipsa dote nullum fuit factum instrumentum cumque iuri et rationi consonum sit ut pacta junta et conventa inter nos inter nos (sic) facta et gesta verbo ac adimpleta de facto in scriptis redigantur ad eternam rei memoriam de illis habendam. Idcirco gratis et scienter confiteor et in veritate recognosco vobis dicte Eleonori, uxori mee, presenti et acceptanti quod habui et recepi a vobis seu a dicto patre vestro solvente pro vobis dictas quinquaginta libras michi ut predicatur in dotem vestram per eundem patrem vestrum constitutas unde rerum etc. propter vestram virginitatem ac aprobatam consuetudinem Maioricarum facio vobis augmentum seu donacionem propter nupcias de duodecim libris et decem solidos que sunt quarta pars dicte dotis vestre. Et sich sunt inter dotem et augmentum sexagita due libre et decem solidi quas dum in simul vixerimus habeamus etc. (...).

TERRADES, Pere.- Pintor**25**

1497, novembre 26

Joan Crespi, barrater, reconeix deure 10 lliures a Perot Terrades, pintor.

ARM, Prot. R-325, 18v-19.

Ego Johannes Crespi, dierum minor, birraterius Maioricarum, gratis etc. confiteor et recognosco debere vobis Peroto Terrades, pictori, presenti etc. decem libras regales Maioricarum minorum pro omni videlicet parte legitima seu portione tam vobis quam Marcho, fratri vestro, quondam, unacum interesse pertinentibus et expectantibus in et super bonis et hereditate Anthonii Pauli Poquet quondam, virtute quarundam donationum unam videlicet domine Columbe, matri vestre, uxori que Petri Terrades, aurifabri, patrisque vestri aliam vero Jacobo Poquet factarum quas vobis solvere promitto in hunch modum videlicet quinque libras decem solidos hinch ad festum carnis privii proxime venientem in peccunia numerata et pro restantibus quattuor libris decem solidos consigno vobis quinquaginta solidos

sobre los tints ville Inche quos mihi debent occasione census debiti et restantes XXXX solidos super monasterio Sancte Margarite (...).

Testes: honorabilis Petro Vallmajor, mercator, et Gabriel Riera, causidicus Maioricarum, in quorum presentia ambo predicti firmarunt.

26

1508, octubre, 21

Pere Terrades, pintor, anomena procurador Pere Suaris, causídic.

ARM, Prot. R-569, 109v.

Ego, Petrus Terrades, pictor, civis Maioricarum (...) ordino procuratorem meum vos, discretum Petrum Suaris, causidicum, civem dicte civitatis Maioricarum (...) ad habendum omnes et singulas quantitates (...) quae mihi debentur (...) quibuscumque rationibus sive causis (...).

Testes: honorabilis Guillelmus Tarrades, civis Maioricarum, et Franciscus Vendrell, scriptor Maioricarum.

27

1515, octubre, 2

Gabriel Santinart, picapedrer, anomena procurador Pere Terrades, pintor.

ARM, Prot. R-570, 145v.

Ego Gabriel Santinart, lapiscida, civis Maioricarum, ex certa sciencia instituo et ordino procuratorem Petrum Tarrades, pictorem Maioricarum, presentem ad agendum (...) causam quae ducitur coram magnificum vicario civitatis Maioricarum inter me, ex una, et Ioanne Serra, lapiscida, partibus, ex altera (...).

Testes: Michael Company, parator, et Iacobus Rigo, fornerius Maioricarum.

TERRENCS, Pere. Pintor.

28

1497, abril, 17

Testament del pintor Pere Terrencs.

ARM, Prot. C-226, 105-105v.

Jhesus.

Die lune XVII mensis aprilis anno M° CCCCLXXXVII.

In Dei nomine etc. Ego Petrus Terrenchs, pigtor Maioricarum, sciens per gratiam Dei etc. meum condo et ordino testamentum in quo eligo manumissores meos venerabilem Gabrielem Mora et Michaellem Garcia, presbiteros, quos rogo etc. Eligo sepulturam in ecclesia Sedis Maioricensis, in simenterio operis Beate Marie Sedis jam dicte. Item lego pro anima mea salvanda pro anima mea dicantur hunum trentanarum inter quas essent illas quinque plagarum domini nostri Jhesucristi et unam Coronacionis spinarum.

Item lego operi Beate Marie Sedis Maioricensis XX libras.

Item lego et ad cancelam recognosco domine Ursole, uxori mee, quod michi tradidit in dotem sexaginta libras monete Valencie videlicet XXX in pecunia numerata et triginta in quoddam campum situatum in rige et termino civitatis Valencie in locho dicto *lo pont den Monroig* et volo quod si casus erit dictum campum ristituatur et residuas XXX libras solvantur in pecunia et volo quod inter dictam dotem et pro legato quod facio dicte mulieri excepto *lo camp* lego illi C libras monete Maioricarum. Volo sepulturam fiendam esse cum ad cognitionem dictorum meorum manumissorum.

Item lego dictorum manumissorum intereos dividendas aequis porcionibus X libras. In omnibus aliis bonis meis facio heredem meum universalem confraternitatem Sancti Bernardi et quod omnia bona mea vendantur ex precio quarum encantum *tot* censualia et quod census distribuatur anno quolibet in luminaria Corporis Christi pro anima mea salvanda.

Testes: venerabilis Gabriel Mora et Michael Garcia, Gabriel Vaquer, Martinus Sifre, Babtista Masso, Petrus Guasp, presbiteri, et Simon Fontcuberta.

29

1498, febrer, 5

Pere Terrenchs, pintor, ciutadà de Mallorca, nomena procurador Joanot Ribes, mercader.
ARM, Prot. C-198, 15v.

30

1498, febrer, 5

Gabriel Freixa i Gabriel Ferrer, mercaders de Reus, comprometen la venda de 14 tonells de vi al prior dels dominics de Mallorca fra P. Alamany. Actuen de testimonis Bartomeu Esteva, 'magister in sacra pagina', i Pere Terrenchs, pintor.
ARM, Prot. C-198,

31

1515, desembre, 15

Pere Terrenchs, pintor, i Damiana, esposa del paraire Bernat Femenia, arriben a un acord pel qual el pintor dona 10 lliures, part de major quantitat, per servitud de la dita Damiana a casa d'en Terrenchs i que constituïa el seu dot. En són testimonis els pintors Gonçal Montalegre i Esteve Moragues.
ARM, Prot. M-493, 82v.

Nos Petrus Terrenchs, pictor, ex una, et Damiana, sponsa Bernardini Famaia, paratoris, parte ex altera, gratis confiteor et recognosco venisse ad hanc avinentiam et concordiam, scilicet quod ultra illas quinquaginta libras monete Maioricarum quas ego dictus Petrus Terrenchs promissi dare vobis dicte Damiane, pro servitute per vos in domo mea facta, et quas vos constituistis in dotem dicto viro vestro, dem et solvam vobis decem libras dicte monete, de quibus iam dedi vobis XXXIII.

Restantem vero quantitatem vobis solvere promitto tempore nuptiarum vestrarum in facie ecclesie celebrandarum.

Et ego, dicta Damiana, faciam vobis dicto Petro Terrenchs, pictori, bonum finem et diffinitionem generalem, prout de presenti facio tam de eo quod mihi competit pro toto tempore quo vobis servivi in domo vestra, quam etiam quavis causa vel ratione (...).

De quibus sexaginta libris confiteor et recognosco habuisse et recepisse a vobis dictas XXXIII libras seu verius illas dedisti de voluntate mea dicto viro meo in hunc modum, videlicet, decem libras, diebus elapsis, et XXIII, numerando in presentia notarii et testium infrascriptorum.

Unde rerum etc. facio vobis de predictis XXXIII epocham de soluto.

Et quia minor XXV annis maior vero XX iuro.

Ad haec, ego Bernardinus Famaia predictus, hiis presens laudo predicta (...).

Testes: Gonçalbus Montalegre et Stephanus Moragues, pictor[es] Maioricarum, in quorum presentia omnes predicti firmarunt.

Et die veneris, XVIII mensis ianuarii anno a Nativitate MDXVI, dictus Bernardinus Famaia, de expresso consensu dicte Marie uxoris sue, ibidem presentis, gratis confessus est habuisse et recepisse viginti sex libras monete Maioricarum, in presentia notarii et testium infrascriptorum, a Petro Terrenchs, pictore Maioricarum, licet absente, et sunt ad complementum dictarum sexaginta librarum (...).

Testes: Gonçalbus Montalegre et Guillelmus Carboni, blanquarius.

UNIS, Gabriel. Pintor.

32

1486, juny, 17

Adriana, vídua del cavaller Joan Moix, reconeix el pagament d'un cens a Andreu Danús, ciutadà de Mallorca. Els testimonis són Gabriel Unís, pintor, i Gaspar de Casasaje, mercader de Barcelona.

ARM, Prot. C-167, 81.

VALLSECA, Gabriel. Bruixoler.

33

1451, març, 15

Gabriel Vallseca, bruixoler, reconeix deure 14 lliures i 10 sous a Nicolau Despuig per un drap pla de color.

ARM, Prot. C-105, 76.

Ego Gabriel Vallseca, buxolerius, civis Maioricarum, gratis etc., confiteor me debere vobis, predicto Nicholao de Podio presenti etc., quatuordecim libras, decem solidos re[gales] Ma[ioricarum] mi[nutorum], pretio quarum a vobis mercantiliter emi habui etc. quendam pannum planum istius terre Maioricarum acoloratum (...).

Promitto vobis solvere predictas XIII libras, X solidos, vestre omnimodi voluntati hinch ad quatuor menses proximos etc.

Et pro predictis omnibus etc. obligo specialiter etc. duas medias pecias panni lane mesclati, sortis *vint e quatre*, quas pro vobis tenet et tenebit in comanda et vestro nomine precario Franciscus Serra, curritor auris dicte civitatis Maioricarum, donec fuerit satisfactus de predicto debito (...).

Testes: Petrus Brancha, scriptor, et Petrus Serra, curritor auris, cives Maioricarum.

Et postea, die martis quinta mensis octobris, anni presentis, dictus Nicholaus de Podio confessus fuit habuisse et recepisse a dicto Gabriele Vallseca omnes predictas XIII libras, X solidos. Quare voluit presens instrumentum cancellari et annullari (...).

34

1453, novembre, 2

Gabriel Vallseca, buixoler, i la seva muller Floreta, venen a Jordi Brondo, ciutadà, un esclau anomenat Joan, de nació de russos i de vint-i-vuit anys d'edat, pel preu de 50 lliures.

ARM, Prot. F-23, 128v.

Nos, Gabriel Vallsecha, buxolerius, et Floreta eius uxor, gratis vendimus vobis honorabili Georgio Brondo, civi Maioricarum, presenti, quendam servum nostrum nationis russorum, etatis XXVIII annorum vel inde circa, vocatum Johan.

Hanc venditionem vobis facio pretio quiquaginta librarum regales Maioricarum minorum.

Quas conosco in re seu verius habere per extimationem ipsarum DC quartanos olei. Unde (...).

Testes inde sunt: Ludovicus Plaça et Bartolomeus, scriptor de Maioricis.

35

1454, juliol, 1

Gabriel Vallseca, buixoler, està obligat en cinquanta set lliures a Lluís Bellviure, mercader.

ARM, Prot. M-178, 106.

Nos, Ludovicus Bellviura, mercator maior dierum, ex una, et Gabriel Vallsecha, buxolerius, cives Maioricarum, parte ex alia, gratis confitemus et recognoscimus venisse ad bonum, verum, rectum instrumentum et legale compositum de omnibus et singulis pecunie quantitibus in quibus altera pars nostrum alteri nominem tenetur, tam ratione mutui, bistractus, comande, quam aliter usque ad diem presentem.

Quo composito, viso et diligenter recognito semel et pluries fuit repertum vos, dictum Gabrielem, mihi dicto Ludovico, teneri reffundere quinquaginta septem libras, quas ego dictus Ludovicus habui mediante quodam albarano, scripto manu venerabilis Bartholomei Miro, mercatoris.

Unde rerum etc. facimus altera pars nostrum, alteri nostrum, bonum finem (...).

Testes: Ludovicus Bellviura, Guillelmus Albanell, curritor, et Paulus Natalis, tintorerius, et Antonius Puig, clericus, cives Maioricarum.

36

1465, juliol, 24

Gabriel Vallseca, buixoler, anomena procurador Antoni Comes, causídic, sobretot per tractar la causa existent entre el dit Vallseca i Pere de Busquets, mercader.

ARM, Prot. C-201, 90.

Ego Gabriel Vallseca, buxolerius, civis Maioricarum, ex certa scientia constituo et ordino vos, Antonium Comes, causidicum Maioricarum, procuratorem meum, videlicet, ducendi, tractandi et fine debiti terminandi, quandam causam seu questionem, inter me, ex una, et, Petrum de Busquets, mercatorem, civem eiusdem civitatis ex altera (...).

XAVERÍ, Blai. Pintor.

37

1497, abril, 8

Contracte matrimonial entre el pintor Blai Xaverí i Margalida, filla de Pere Terrades 'auri faber'. Un dels testimonis és 'Gonsalvo de Montereio', pintor.

ARM, Prot. C-231, 76v-78.

In Dei nomine etc. Ego Petrus Terrades, auri ffaber Maioricarum, gratis etc. colloco in matrimonium et legitimam uxorem per verba de presente vobis trado Blasio Xeverino, pictore Maioricarum, Margaritam, domicellam, filiam meam, et constituo vobis in dotem et nomine dotis ipsius filie mee vobis promitto tempore nupciarum LXXXX libras re[gales] Ma[ioricarum] mi[nutorum] quanquidem dotem dum in simul vixeritis habebitis etc. (...). Ad hec ego dictus Blasius Xeveri hiis presens et consentiens etc. ipsam que Margaritam in legitimam uxorem meam acceptans me et corpus meum eidem tradens (...) recognosco habuisse a vobis dicto socero meo dictam dotem (...). Et gratis et bono amore, dono donacione propter nubcias (...) augmentum dicte Margarite propter suam virginitatem XX lliures dicte monete (...).

Testes: honorabilis Nicholaus Abrines, apotecharius, et Gonsalvo de Montereio, pictor Maioricarum.

38

1497, maig, 10

El pintor Blai Xaverí i la seva muller Margalida reconeixen deure a Joan Crespi, barrater, la quantitat de 10 lliures.

ARM, Prot. R-325, 8v-9.

Nos Blasius Xaveri, pictor Maioricarum, et Margarita, eius uxor, gratis etc. confitemur et in veritate recognoscimus debere vobis Joanni Crespi, birraterio Maioricarum, presenti decem libras re[gales] Ma[ioricarum] [minutorum] prorata videlicet quindecim librarum que fuerunt extimata melioramenta per primum maritum uxoris vestre facta in quibusdam domibus nobis (...) comunibus situatis in vico *de la Argentaria* quas vobis solvere promittimus hinc ad septem menses a die presenti in antea numerandos (...).

Testes: Gabriel Canyelles et Anthonius Puig, fusterii Maioricarum, in quorum presentia firmavit dictus Blasius Xaveri.

39

1497, novembre, 29

Blai Xaverí, pintor, la seva muller Margalida i Joan Crespi signen una avinença econòmica.

ARM, Prot. R-325, 19.

Nos Blasius Xaveri, pictor, Margarita eius uxor et Johannes Crespi, dierum minor, birraterius Maioricarum, gratis etc. confitemur et recognoscimus alter nostrum alteri venisse ad bonum verum rectum justum legale et finale comptum in et super omnibus et singulis peccunie quantitativibus rebus iuribus et actionibus etc. inter nos usque in hunc presentem diem quomodolibet habitis et receptis et tam pro illis decem libris quas ego dictus Blasius quodam mediante instrumento vobis dare promisimus pro extimatione melioramentorum cuiusdam hospitii quam de quocumque alio jure etc., quo compto facto etc. unde (...) facimus altera pars nostrum alteri et vicisim etc. bonum et perpetuum finem etc. ac pactum de ulterius aliquid non petendo etc. (...).

Testes: dictorum Blasii Xaveri et Johannis Crespi predictorum fuerunt Petrus Busquet parrochie Sularis et Petrus Fiol, studens, in quorum presentia ambo predicti firmarunt.

40

1509, febrer, 1

Concòrdia entre els pintors Pere Terrades i Blai Xaverí.

ARM, Prot. M-597, 9v.

Nos, Petrus Terrades, pictor, ex una, Blasius Xaveri, pictor, et Ioanna Margarita, eius uxor, partibus ex alia, gratis absolvimus ad invicem in questionibus a qua una pars contra alteram interpretare posset quibuscumque iuribus et signanter, ego, dictus Petrus Terrades, absolvo vos in quibuscumque iuribus mihi pertinentibus in causa adversus hospitium vestrum in quo habitatis situatum in vico *de la Argentaria* (...).

Testes: Ioannotus Cardona et Bernardus Mas, scriptores Maioricarum
(...).

RESUM

La present nota recull un enfilall de dades de la història de l'art mallorquí relatives a pintors, imaginaires, picapedrers, fusters i cartògrafs o bruixolers, pellucades a la secció de Protocols de l'Arxiu del Regne de Mallorca. Abasten els anys 1450-1550. Els noms dels artistes van en ordre alfabètic: Alcanyís, Miquel, - Xaverí, Blai.

ABSTRACT

This note gathers a listing of facts of the history of Mallorquin art relative to painters, sculptors, quarryman, carpenters and cartographers or compass makers taken from the Protocols section of the Archive of the Kingdom of Mallorca. It includes from 1450 to 1550. The name of the artists are in alphabetical order. Alcanyís, Miquel; Xaverí, Blai.